

TIME: 2 HRS.

(TOTAL: 60 MARKS)

1. ALL QUESTIONS ARE COMPULSORY.

2. MARKS ARE INDICATED AGAINST EACH QUESTION

Q1. Answer Any Six

(12 Marks)

1. Give two functions of the Grievance Redressal Committee under the Industrial Disputes Act, 1947.
2. When can an individual dispute convert into an Industrial Dispute?
3. Name two essential utility services as per schedule 1 of the Industrial Disputes Act, 1947.
4. What is the maximum number of workmen who can be given the status of "protected workmen" under the Industrial Disputes Act, 1947?
5. Mention two occupational diseases as per the Employees Compensation Act, 1923.
6. What is the formula for calculating compensation for total disablement as per the Employees Compensation Act, 1923?
7. Mention the authorities set up under MRTU & PULP Act, 1971
8. Mention two unfair labor practices on part of the employer as given under the MRTU & PULP Act, 1971.
9. Mention two matters on which standing orders have to be made as per the I.E.(S.O.)Act, 1947
10. Within how many days can the certified standing orders be modified as per I.E. (S.O.)Act, 1946?

Q2. Answer any two

(12 Marks)

1. Conciliation Officer under the Industrial Disputes Act, 1947.
2. Rights and Duties of a Recognized Union under MRTU & PULP Act, 1971.
3. Certifying Officer under I.E.(S.O.) Act, 1971.
4. Medical Examination under the Employees Compensation Act, 1923.

Q3. Answer any two

(12 Marks)

1. Railway workers are not getting their due bonus; they go on a flash strike which disrupts the daily life of commuters. It results in the loss of a working day for many employees.
 - a. Is the strike by railway workers legal as per the ID Act, 1947? Give Reasons
 - b. What actions can the appropriate government take against the striking workmen?

2. XYZ Union has got 38% membership of the total workmen employed in the establishment and it applies for the grant of recognition. Another Union ABC objects to XYZ Union's application on the ground that it has got 40% membership of the total workmen in that establishment.
 - a) To which authority does XYZ trade union have to apply for the grant of recognition?
 - b) Mention two grounds on which recognition of a union can be cancelled.

3. An employer makes an application for amendments to model standing orders to the certifying officer. The certifying officer after hearing the employer and workman passes the orders. The employer is not satisfied with the order of the certifying officer.
 - a) What provisions under I.E.(S.O.) Act, 1946 provide some remedy to the employer?
 - b) What is the time limit within which this remedy can be used by the employer?

4. A workman comes drunk to the steel factory. In the course of his work, he falls and suffers an injury. The doctor has to amputate two of his toes.
 - a) Is the employer liable to pay compensation? Give Reasons
 - b) What is the nature of the disability suffered by the workman?

Q4. Answer Any Two:

(24 Marks)

1. How has the Supreme Court of India interpreted the term "Industry" explain using relevant case laws.
2. Explain the liability of the employer for an injury suffered by the employee arising in and during the course of employment.
3. Explain the role of collective bargaining in establishing a harmonious relationship between the employer and employee.
4. Explain how standing orders are made and their role in an Industry.

वेळ : २ तास

(एकूण गुण : ६०)

सूचना: (१) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहेत.

(२) उजवी कडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न १ कोणत्याही सहा प्रश्नांची उत्तरे लिहा

(१२ गुण)

- १) औदयोगिक विवाद अधिनियम, १९४७ प्रमाणे तक्रार निवारण समितीचे दोन कार्ये लिहा.
- २) वैयक्तिक विवाद केंव्हा औदयोगिक विवादामध्ये बदलला जातो?
- ३) औदयोगिक विवाद अधिनियम, १९४७ याच्या परिशिष्टय १ नुसार कोणत्याही दोन लोकोपयोगिता सेवांची नावे सांगा.
- ४) 'सुरक्षित कामगार' हा दर्जा किती व कोणत्या प्रकारच्या कामगारांना औदयोगिक विवाद अधिनियम, १९४७ अंतर्गत मिळू शकतो?
- ५) कामगार भरपाई अधिनियम, १९२३ प्रमाणे कोणतेही दोन उपजिवीजन्य रोग नमूद करा.
- ६) कामगार भरपाई अधिनियम, १९२३ अंतर्गत पूर्ण विकलांगतेची नुकसान भरपाई देण्यासाठीचे सिद्धान्तसूत्र काय आहे?
- ७) एम.आर. टी. यु.आणि पी. यु. एल. पी. अधिनियम, १९७१ अंतर्गत स्थापन करण्यात आलेल्या अधिकारी किंवा प्राधिकरण नमूद करा.
- ८) एम.आर. टी. यु.आणि पी. यु. एल. पी. अधिनियम, १९७१ अन्वये नियोक्त्याद्वारे करता येत असण्याच्या दोन अनुचित श्रम पद्धतीचा उल्लेख करा .
- ९) आय. ई. (एस. ओ.) अधिनियम, १९४६ अन्वये कोणतेही दोन विषय ज्यासाठी स्थायी आदेश बनवण्यात येतो ते नमूद करा.
- १०) आय. ई. (एस. ओ.) अधिनियम, १९४६ प्रमाणे प्रमाणित स्थायी आदेश किती दिवसात बदलता येतो?

प्रश्न २ कोणतेही दोन सोडवा

(१२ गुण)

- १) औदयोगिक विवाद अधिनियम, १९४७ प्रमाणे सामंजस्य अधिकारी
- २) एम. आर. टी. यु. आणि पी. यु. एल. पी. अधिनियम, १९७१ अंतर्गत मान्यताप्राप्त कामगार संघटनेचे अधिकार आणि कर्तव्ये .
- ३) आय. ई.(एस. ओ.) अधिनियम, १९४६ अंतर्गत प्रमाणन अधिकारी .
- ४) कामगार भरपाई अधिनियम, १९२३ अंतर्गत वैद्यकीय तपासणी.

प्रश्न ३ कोणतेही दोन सोडवा

(१२ गुण)

१. रेल्वे कामगारांना त्याचा अधिलाभांश मिळत नाही. आणि ते अचानक संपावर जातात त्यामुळे प्रवाशांचे दैनंदिन जीवन विस्कळीत होते. तसेच अनेक कामगारांचा कामाचा दिवस वाया जातो.
 - अ) आय. डी. ऍक्ट नुसार रेल्वे कामगाराचा संप कायदेशीर आहे का? करणे द्या.
 - ब) संप करण्याच्या कामगारावर सरकार काय कारवाई करू शकतो?

२. एक्स वाय झेड संघटना एका औद्योगिक आस्थापनांमध्ये कार्यरत असून एकूण कामगारांपैकी ३८% कामगारांचे सदस्यत्व मिळाले हि संघटना मान्यता प्राप्त करण्यासाठी अर्ज सादर करते. ए. बी. सी. संघटनेने एक्स वाय झेड संघटनेच्या अर्जावर आक्षेप घेतला कारण कि त्या औद्योगिक आस्थापनांतील एकूण कामगारांपैकी ४०% सदस्यत्व मिळाले आहे.
- अ) एक्स वाय झेड संघटनेला मान्यता प्राप्त करण्यासाठी कोणत्या प्राधिकरणाकडे अर्ज करावा लागेल?
- ब) दोन आधारांचा उल्लेख करा ज्यावर संघटनेची मान्यता रद्द केली जाऊ शकते.?
३. एक नियोक्ता प्रमाणन अधिकाऱ्याकडे आदर्श स्थायी आदेशामध्ये सुधारणा करण्यासाठी अर्ज करतो. नियोक्ता आणि कामगार यांचे म्हणणे एकूण प्रमाणन अधिकारी आदेश पारित करतात. नियोक्ता प्रमाणन अधिकाऱ्याच्या आदेशावर समाधानी नाही.
- अ) आय. ई.(एस. ओ.) अधिनियम, १९४६ अंतर्गत कोणत्या तरतुदी नियोक्त्याला यासंबंधी काही देतात?
- ब) वरील उपाय नियोक्ता कोणत्या कालावधीत वापरू शकतो?
४. एक कामगार दारूच्या नशेत पोलाद कारखान्यात येतो. काम करत असताना तो पडला आणि त्याला दुखापत झाली. डॉक्टरना त्याच्या पायाची दोन बोटे कापावी लागली
- अ) नुकसान भरपाई देण्यासाठी नियोक्ता जबाबदार आहे का? कारणे द्या.
- ब) कामगाराला भोगावे लागलेल्या अपंगत्वाचे स्वरूप काय आहे?

प्रश्न ४. कोणतेही दोन सोडवा

(२४ गुण)

१. भारताच्या सर्वोच्च न्यायालयाने 'उद्योग' या शब्दाचा अर्थ संबंधित निर्णयाविधीचा वापर करून कश्याप्रकारे स्पष्ट केला आहे?
२. कामगाराला त्याच्या कामधंद्यामुळे आणि त्याच्या ओघात उद्भवलेल्या अपघाताने शारीरिक इजा पोहोचली असल्यास नियोक्त्याचे दायित्व स्पष्ट करा.
३. नियोक्ता आणि कामगार यांच्यात सुसंवादी संबंध प्रस्थापित करण्यासाठी सामूहिक सौदेबाजीची भूमिका स्पष्ट करा.
४. स्थायी आदेश कसे बनवले जातात आणि उद्योग आस्थापनेत त्याची भूमिका अधोरेखित करा.
